

УДК 378.147.091.33-027.22:001.891:81

Стеченко ТетянаORCID 0000-0002-5672-3457
Researcher ID B-4651-2019

Кандидат педагогічних наук, доцент,
декан філологічного факультету,
доцент кафедри іноземної філології та освітніх технологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: stechenkotatiana@gmail.com

Тютюнник Олена

ORCID 0000-0003-1233-3577

Кандидат філософських наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри іноземної філології та освітніх технологій,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: fomiuae@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Мета статті – схарактеризувати особливості організації наукової діяльності майбутніх учителів-філологів у контексті досягнення глобальних цілей сталого розвитку (на прикладі філологічного факультету Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка).

Методологія. Для об'єктивного й системного висвітлення досліджуваної проблеми було застосовано кілька методів: аналіз законодавчої бази й наукової літератури з проблем досягнення цілей сталого розвитку й організації наукової діяльності студентів; порівняльно-зіставний – для окреслення наукових позицій різних вчених щодо порушеної проблеми; синтезу, систематизації та узагальнення – для формування висновків і рекомендацій щодо ефективної організації наукової діяльності майбутніх учителів-філологів у контексті реалізації цілей сталого розвитку; спостереження за освітнім процесом у закладах вищої освіти для з'ясування специфіки організації наукової діяльності студентів-філологів.

Здійснюване наукове дослідження ґрунтується на положеннях таких методологічних підходів: аксіологічного для ефективного досягнення глобальних цілей сталого розвитку й формування ціннісно-світоглядної сфери майбутніх учителів-філологів у процесі наукової діяльності; особистісно орієнтованого, що передбачав урахування особливостей кожного здобувача вищої освіти в процесі наукової діяльності; компетентнісного для врахування компетентностей, зафіксованих в освітньо-професійній програмі підготовки майбутніх учителів-філологів на відповідному освітньому ступені.

Наукова новизна. У статті окреслено особливості організації наукової діяльності майбутніх учителів-філологів у процесі їхньої професійної підготовки в закладі вищої освіти в контексті досягнення цілей сталого розвитку.

Висновки. Обґрунтовано, що організація наукової діяльності майбутніх учителів-філологів у контексті їхньої професійної підготовки має спрямовуватися на досягнення глобальних цілей сталого розвитку. Особливого значення вона набуває для реалізації цілі четвертої «Якісна освіта», що передбачає розвиток партнерських зв'язків між школами, університетами та іншими освітніми установами різних регіонів світу; планування та проведення інформаційної кампанії на підтримку якісної освіти; тематичне дослідження системи освіти та проблем доступу до неї в окремих регіонах чи країнах; планування та реалізацію проєктів з освіти на користь сталого розвитку на рівні факультету, університету чи населеного пункту; проведення заходів, присвячених популяризації науково-дослідної діяльності студентів – майбутніх учителів-філологів.

Ключові слова: здобувачі вищої освіти, майбутні учителі-філологи, наукова діяльність, цілі сталого розвитку, якісна освіта.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року №70/1 було окреслено цілі сталого розвитку [5], які згодом були конкретизовані й адаптовані до українського контексту в Указі Президента України від 30 вересня 2019 року № 722 [2]. Саме на досягнення глобальних цілей сталого розвитку і спрямовані на сьогодні зусилля представників різних галузей суспільного життя – бізнесу, політикуму та вищої освіти. У контексті професійної підготовки майбутніх учителів особливого значення набувають такі із зазначених цілей: якісна освіта (ціль 4), гендерна рівність (ціль 5), скорочення нерівності (ціль 10), мир, справедливість та сильні інститути (ціль 16), партнерство заради сталого розвитку (ціль 17) тощо. Відповідно, університети мають підготувати майбутніх учителів «до викликів інформаційного суспільства, яке потребує не лише професійно орієнтовану особистість, а освіченого споживача, здатного не тільки бути інертним елементом медійного простору, але й продукувати інформацію, критично відсортовувати наявну, усвідомлено давати запит на потрібну інформацію» [3, 154].

Важливу роль у досягненні окреслених цілей відіграє наукова діяльність здобувачів вищої освіти – майбутніх учителів-філологів, яка є важливою складовою їхньої професійної підготовки, а отже, потребує відповідного методичного супроводу задля подолання таких недоліків, як відсутність системності й наступності в її організації; низький рівень мотивації здобувачів вищої освіти; їхня залежність від матеріалів, розміщених у мережі Інтернет, які почасти не вирізняються високим рівнем науковості й ґрунтовності; очікування швидких результатів; нездатність до планування й реалізації тривалих досліджень [4]. Отже, постає необхідність пошуку шляхів оптимальної організації наукової діяльності студентів для подолання окреслених проблем і сприяння досягненню глобальних цілей сталого розвитку.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Проблеми організації студентської наукової діяльності в контексті певної спеціальності досить системно висвітлені в різноманітних науково-методичних посібниках і фахових публікаціях, зокрема специфіку науково-дослідницької діяльності студентів-філологів висвітлювали О. Куцевол, О. Осова, Н. Саприкіна; на взаємозв'язках між формуванням інформаційної культури студентів-філологів і їхньою науково-дослідницькою діяльністю наголошувала Т. Стеченко [3]; стратегію ефективної організації й супроводу наукової діяльності майбутніх учителів-філологів розробила О. Тютюнник [4]. Огляд цих та інших наукових праць дає підстави для висновку, що на сьогодні накопичено значний теоретичний матеріал щодо організації наукової роботи здобувачів вищої освіти. Проте окреслені підходи потребують перегляду в контексті тих викликів, що актуалізуються на сучасному етапі, зокрема з огляду на необхідність досягнення глобальних цілей сталого розвитку.

Формулювання мети. Мета статті – схарактеризувати особливості організації наукової діяльності майбутніх учителів-філологів у контексті досягнення глобальних цілей сталого розвитку (на прикладі філологічного факультету Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка).

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження із зазначенням методів. Для об'єктивного й системного висвітлення досліджуваної проблеми було застосовано кілька методів: аналіз законодавчої бази й наукової літератури з проблем реалізації цілей сталого розвитку й організації наукової діяльності студентів; порівняльно-зіставний – для окреслення наукових позицій різних вчених щодо порушеної проблеми; синтезу, систематизації й узагальнення – для формулювання висновків і рекомендацій щодо ефективної організації наукової діяльності майбутніх учителів-філологів у контексті досягнення цілей сталого розвитку; спостереження за освітнім процесом у закладах вищої освіти для з'ясування специфіки організації наукової діяльності студентів-філологів.

Здійснюване наукове дослідження ґрунтується на положеннях таких методологічних підходів: аксіологічного для ефективного досягнення глобальних цілей сталого розвитку й формування ціннісно-світоглядної сфери майбутніх учителів-філологів у процесі наукової діяльності; особистісно орієнтованого, що передбачає урахування особливостей кожного здобувача вищої освіти в процесі наукової діяльності; компетентнісного для ефективного й цілеспрямованого формування компетентностей, зафіксованих в освітньо-професійній програмі підготовки майбутніх учителів-філологів на відповідному освітньому ступені.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки обсяг наукової публікації не дає змоги висвітлити особливості досягнення всіх глобальних цілей сталого розвитку в процесі професійної підготовки майбутніх учителів-філологів, то розглянемо специфіку організації їхньої наукової діяльності на прикладі цілі «Якісна освіта» [5; 2], що передбачає цілеспрямовану роботу за такими напрямками.

1. Розвиток партнерських зв'язків між школами, університетами та іншими освітніми установами різних регіонів світу [1]. Варто передусім наголосити, що на сайті Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка оприлюднено перелік закладів освіти, а також інших установ і організацій, зокрема й закордонних, із якими укладено договори й угоди про співпрацю (<http://surl.li/yntgtl>), що є підґрунтям для послідовного й системного співробітництва. Особливості міжнародної співпраці регулюються також положеннями університету «Про порядок реалізації міжнародних проєктів, грантів та угод про співробітництво» (<http://surl.li/nocixz>), «Положення про реалізацію права на академічну мобільність» (<http://surl.li/tnkysx>). З процедурними аспектами

міжнародного освітнього співробітництва студенти мають змогу ознайомитися під час численних вебінарів, зустрічей і кураторських годин, що організовуються різними структурними підрозділами університету.

У зазначеному контексті особливого значення набуває участь здобувачів у міжнародних науково-практичних конференціях та інших заходах, зокрема на філологічному факультеті Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка щорічно відбувається Міжнародна науково-практична конференція «Полілог культур: освітній і культурологічний контексти», участь у якій можуть брати і здобувачі освіти в ролі доповідачів і диспутантів. Вони мають змогу прослухати доповіді науковців з університетів-співорганізаторів, поставити запитання, які їх цікавлять.

Здобувачі вищої освіти також беруть участь у підготовці та організації інших студентських наукових конференцій, зокрема й міжнародних, доповідають про результати своїх досліджень на засіданнях секцій, долучаються до обговорень наукових результатів інших дослідників під час конференцій, науково-практичних семінарів, круглих столів, долучаються до роботи Спілки молодих науковців, яка працює на філологічному факультеті (голова – викл. Синяк А.О.)

2. Планування та проведення інформаційної кампанії на підтримку якісної освіти [1]. З цією метою на філологічному факультеті університету системно діють проблемні дослідницькі групи, зокрема: «Проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів ЗЗСО з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (керівник – доц. Мацнева О.А.), «Інтерактивний підхід у навчанні іншомовного спілкування» (керівник – доц. Андронік Н.П.), «Актуальні проблеми навчання іноземних мов у початковій школі» (керівник – доц. Бирюк О.В.), «Формування медіакомпетентності майбутніх учителів-філологів» (керівник – доц. Гергуль С.М.), «Актуальні проблеми історії української педагогічної школи» (керівник – доц. Тютюнник О.М.), гуртків (лінгвістичний гурток, керівники – доц. Деркач Н.В., Мойсеюк Ю.М.; країнознавчий гурток «English Speaking World», керівник – доц. Грищенко Г.В.; «Педагогічні посиденьки», керівник – доц. Тютюнник О.М.).

Окрім того, на філологічному факультеті систематично організовують засідання кафедральних науково-методичних семінарів, до яких можуть долучитися всі охочі. Плани засідань на навчальний рік оприлюднюють на сторінках кафедр на сайті факультету, а оголошення про час зустрічі й покликання для участі в заході розміщують на інформаційних платформах. Під час таких засідань учасники зазвичай обговорюють питання академічної доброчесності, розвитку емоційного інтелекту й здатності до соціальної рефлексії, використання здоров'язбережувальних технологій тощо. Долучаються до таких заходів і здобувачі освіти. Наприклад, 24 жовтня 2024 року відбувся міжкафедральний методичний семінар за участю студентів та магістрантів на тему «Академічна доброчесність у системі вищої освіти України», доповідачем був професор кафедри філософії та культурології Анатолій Кислий (<http://surl.li/itfete>).

Окрім того, на необхідності якісного виконання навчальних і науково-дослідницьких завдань системно наголошують викладачі під час аудиторної роботи, у процесі проведення настановних конференцій для переддипломної чи науково-дослідної практики магістрантів, а також консультацій із написання курсових робіт тощо.

3. Тематичне дослідження системи освіти та проблем доступу до неї в окремих регіонах чи країнах [1]. У межах навчальних дисциплін «Педагогіка», «Основи наукових досліджень» тощо студенти філологічного факультету готують інформаційні повідомлення й доповіді про стан освіти в зарубіжних країнах, про розвиток освітньої галузі в Україні в історичній ретроспективі. У межах навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» здобувачі освіти готують доповіді про досвід упровадження інклюзивної освіти в провідних країнах світу й сусідніх державах тощо.

4. Планування та реалізація проектів з освіти на користь сталого розвитку на рівні факультету, університету чи населеного пункту [1]. Студенти філологічного факультету – майбутні учителі-філологи – беруть участь у міжнародних грантових проєктах, наприклад, у 2020-2021 роках «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» (Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX in Ukraine за підтримки посольств Великої Британії та США, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси), з 1 вересня 2023 року «Європейський досвід боротьби з дезінформацією та пропагандою: базові навички для вчителя майбутнього» (NETTING – 101127022 – GAP-101127022), який отримав грантову підтримку за програмою Еразмус+, напрямом ЖАН МОНЕ. Участь у подібних проєктах конструктивно позначається на якості наукової діяльності студентів, адже вони спрямовані на розвиток критичного мислення, формування навичок пошуку, аналізу й використання інформації, що в перспективі сприятиме усвідомленому й відповідальному споживанню медіапродукції.

5. Проведення заходів, присвячених популяризації науково-дослідної діяльності студентів [1]. Зокрема 5 листопада 2024 року за ініціативою в.о. зав. кафедри іноземної філології та освітніх технологій філологічного факультету Тютюнник О.М. Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка відбувся захід, присвячений презентуванню онлайн-ресурсів та інформаційному забезпеченню наукових досліджень Наукової бібліотеки НУЧК імені Т.Г. Шевченка. Під час заходу

здобувачам освіти було продемонстровано новітні можливості, що забезпечує онлайн-платформа бібліотеки, а також ознайомлено їх із особливостями електронного кабінету та системи перевірки на плагіат. Доповідачі наголосили, що бібліотека закладу вищої освіти зараз є не лише загальнодоступним інформаційним осередком, центром Інтернет-комунікації, науковою установою тощо, а й активним учасником підготовки кадрів нової генерації (<http://surl.li/ndxywy>).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Організація наукової діяльності майбутніх учителів-філологів у контексті їхньої професійної підготовки має спрямовуватися на забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку. Особливого значення вона набуває для реалізації цілі четвертої «Якісна освіта», що передбачає розвиток партнерських зв'язків між школами, університетами та іншими освітніми установами різних регіонів світу; планування та проведення інформаційної кампанії на підтримку якісної освіти; тематичне дослідження системи освіти та проблем доступу до неї в окремих громадах чи країнах; планування та реалізацію проєктів з освіти на користь сталого розвитку на рівні факультету, університету чи населеного пункту; проведення заходів, присвячених популяризації науково-дослідної діяльності студентів.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в окресленні перспектив для реалізації інших глобальних цілей сталого розвитку в контексті наукової діяльності майбутніх учителів-філологів.

References

1. Внукова Н., Сотська Г. Трансформація освіти для досягнення цілей сталого розвитку – 2030: нова педагогічна парадигма. URL: <https://www.unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/76/68> (дата звернення: 15.10.2024).
Vnukova, N., Sotska, H. (2023). Transformatsiia osvity dlia dosiahnennia tsilei staloho rozvytku – 2030: nova pedahohichna paradyhma [Transformation of education to achieve the goals of sustainable development – 2030: a new pedagogical paradigm]. Retrived from: <https://www.unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/76/68>. [in Ukrainian].
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>. (дата звернення: 15.10.2024).
Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30 veresnia 2019 roku № 722 [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030: Decree of the President of Ukraine dated September 30, 2019 №722]. Retrived from: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>. [in Ukrainian].
3. Стеченко Т. О. Гносеологічні підстави формування інформаційної культури майбутніх учителів іноземних мов. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 148. С. 153–157.
Stechenko, T. O. (2017). Hnoseolohichni pidstavy formuvannia informatsiinoi kultury maibutnix uchyteliv inozemnykh mov [Epistemological foundations of the formation of information culture of future teachers of foreign languages]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky – Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*. 148. 153–157. [in Ukrainian].
4. Тютюнник О. М. Стратегія організації та супроводу науково-дослідницької діяльності майбутніх учителів-філологів. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2024. Вип. 27 (183). С. 38–43.
Tiutiunnyk, O. M. (2024). Stratehiia orhanizatsii ta suprovodu naukovo-doslidnytskoi diialnosti maibutnix uchyteliv-filolohiv [Strategy for organizing and supporting scientific and research activities of future teachers of philologists]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. – Bulletin of the T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*, 27 (183), 38-43. [in Ukrainian].
5. United Nations. (2015). The Sustainable Development Goals. Retrived from: <http://surl.li/jpltl>. [in Ukrainian].

Stechenko T.

ORCID 0000-0002-5672-3457
Researcher ID B-4651-2019

PhD, Associate Professor of
Foreign Philology and Educational Technologies Department,
Dean of the Philological Faculty,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: stechenkotatiana@gmail.com

Тітунюк О.

ORCID 0000-0003-1233-3577

PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor,
Acting Head of Foreign Philology and Educational Technologies Department,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: fomunae@gmail.com

ORGANIZATION OF SCIENTIFIC ACTIVITIES OF FUTURE TEACHERS OF PHILOLOGISTS IN THE CONTEXT OF IMPLEMENTING THE GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The purpose of the article is to characterize the peculiarities of the organization of the scientific activity of future philology teachers in the context of achieving global goals of sustainable development (using the example of the Philological Faculty, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»).

Methodology. Several methods were used for the objective and systematic coverage of the researched problem: analysis of the legislative framework and scientific literature on the problems of implementing the goals of sustainable development and organizing scientific activities of students; comparative – to outline the scientific positions of various scientists regarding the problem raised; synthesis, systematization and generalization for the formulation of conclusions and recommendations regarding the effective organization of the scientific activity of future philology teachers in the context of the implementation of the goals of sustainable development; observation of the educational process in institutions of higher education to find out the specifics of the organization of the scientific activity of philology students.

The conducted scientific research is based on the provisions of the following methodological approaches: axiological for the effective achievement of global goals of sustainable development and formation of the value-worldview sphere of future philology teachers in the process of scientific activity; personally oriented, which involved taking into account the characteristics of each student of higher education in the process of scientific activity; competence to take into account the competences recorded in the educational and professional training program for future philology teachers at the corresponding educational level.

Scientific novelty. The article outlines the peculiarities of the organization of the scientific activity of future philology teachers in the process of their professional training in a higher education institution in the context of the implementation of the goals of sustainable development.

Conclusions. It is substantiated that the organization of scientific activities of future philology teachers in the context of their professional training should be aimed at ensuring the achievement of global goals of sustainable development. It acquires special importance for the implementation of the fourth goal «Quality education», which involves the development of partnership relations between schools, universities and other educational institutions of different regions of the world; planning and carrying out an information campaign to support quality education; a case study of the education system and problems of access to it in individual communities or countries; planning and implementation of education projects for the benefit of sustainable development at the faculty, university or locality level; conducting events dedicated to the popularization of scientific research activities of students – future philology teachers.

Key words: students of higher education, future philology teachers, scientific activity, goals of sustainable development, quality education.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор О. О. Лілік